

**Відповіді на завдання 2 – го етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з правознавства**  
**9 клас** **2019 – 2020 н. р.**

**Завдання 1.**

1. Г. 2. А. 3. Б. 4. В. 5. Б. 6. В. 7. Г. 8. Г. 9. Г. 10. А.

**Завдання 2.**

1. Джерело права — це спосіб зовнішнього вираження і закріплення правових норм, чим засвідчується їх загальнообов'язковість.
2. Система права - це єдність правових норм, розділених на галузі та інститути.
3. Громадянство - це правовий зв'язок особи і держави, що виражається у взаємних правах та обов'язках.
4. Унітарна держава - це проста єдина держава, частинами якої є адміністративно-територіальні одиниці, що не мають суверенних прав.
5. Юридична відповідальність - це передбачені санкціями норм права несприятливі наслідки особистого, майнового чи організаційного характеру, яких зазнає особа за вчинення правопорушення.

**Завдання 3.**

**1. Звичаї та норми права (далі - НП)**

1. Звичаї виникають поступово, внаслідок постійного відтворення стереотипних варіантів поведінки в подібних життєвих ситуаціях, а НП складаються внаслідок взаємодії суб'єктів повторюваних суспільних відносин і подальшого закріплення останніх у джерелах права.
2. Звичаї висловлюють волю певної соціальної групи або територіальної спільноти, а НП – погоджену волю держави і всього суспільства.
3. Звичаї виражаються в поведінкових традиціях, звичках членів певного суспільства, а НП являють собою деталізовані правила про бажану, дозволена чи заборонена поведінку, а також зафіксовані в нормативних актах.
4. Звичаї виникають і відмирають поступово, а НП набувають чинності в чітко встановлений строк і так само скасовуються.
5. НП, на відміну від звичаїв, становлять систему.

**2. Республіка та монархія**

1. Якщо у республіці влада є виборною, то в монархії вона передається у спадщину.
2. Якщо у республіці глава держави править певний строк, то у монархії глава держави править довічно.
3. Якщо у республіці єдиним джерелом влади є народ, то монарх користується владою за власним правом, яке не делеговане йому ніким.
4. Якщо у республіці її жителі є громадянами, то у монархії – підданими.
5. Якщо у республіці обов'язково існує поділ влади, то в монархії це має місце не завжди.

**3. Набуття громадянства через прийняття до громадянства (далі - НГЧПДГ) та набуття громадянства за народженням (далі - НГЗН)**

1. Якщо НГЧПДГ відбувається за клопотанням особи, то НГЗН - відбувається автоматично.
2. Якщо правові відносини з державою Україна в особи, яка набула громадянство України через прийняття до громадянства, виникають на підставі дії, то вступ у правові відносини з державою Україна в осіб, які набувають громадянство за народженням, відбувається на підставі події.
3. НГЧПДГ передбачає або заміну іноземного громадянства на українське громадянство або ж набуття українського громадянства особами без громадянства, а НГЗН відбувається як набуття громадянства держави особою вперше.
4. Існують перешкоди до НГЧПДГ, а стосовно НГЗН таких перешкод не існує.
5. Особи, які були прийняті до громадянства України мають дещо ширше коло підстав для втрати українського громадянства ніж особи, які набули громадянство за народженням.

**Завдання 4.**

1. 1Б; 2А; 3Г; 4В. 2. 1Г; 2В; 3А; 4Б. 3. 1А; 2Г; 3В; 4Б.

**Завдання 5.**

**Ситуація 1.** Цивільне право. **Ситуація 2.** Сімейне право. **Ситуація 3.** Адміністративне право.

**Ситуація 4.** Конституційне право. **Ситуація 5.** Трудове право. **Ситуація 6.** Кримінальне право.

**Завдання 6.**

- 1) Необхідна оборона; 2) Уявна оборона; 3) Затримання особи, яка скоїла злочин; 4) Крайня необхідність; 5) Фізичний або психічний примус; 6) Виконання наказу чи розпорядження; 7) Діяння пов'язане з ризиком; 8) Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; 9) Випадок; 10) Непереборна сила.

## **Правила оцінювання завдань**

**Завдання 1.** Тести оцінюються в 1 бал або в 0 балів.

**Завдання 2.**

1. Джерело права — це спосіб зовнішнього вираження і закріплення правових норм (1 бал), чим засвідчується їх загальнообов'язковість (1 бал),
2. Система права - це єдність правових норм (1 бал), розділених на галузі та інститути (1 бал).
3. Громадянство - це правовий зв'язок особи і держави (1 бал), що виражається у взаємних правах та обов'язках (1 бал).
4. Унітарна держава - це проста єдина держава (0,5 бала), частинами якої є адміністративно-територіальні одиниці (0,5 бала), що не мають суверенних прав (1 бал).
5. Юридична відповідальність - це передбачені санкціями норм права (0, 5 бала) несприятливі наслідки особистого, майнового чи організаційного характеру (1 бал), яких зазнає особа за вчинення правопорушення (0,5 бала).

**Завдання 3.**

Кожне порівняння оцінюється у 5 балів, по 1 балу за кожен правильно визначений пункт порівняння.

**Завдання 4.**

Кожна логічна послідовність оцінюється у 3 бали. 1 бал, якщо правильно вказано тільки першу або останню складову логічної послідовності. 2 бали, якщо правильно визначено як першу, так і останню складову логічної послідовності. 3 бали, якщо всі складові послідовності визначені правильно.

**Завдання 5.**

Кожна правильно вирішена ситуація оцінюється в 1 бал.

**Завдання 6.**

Кожна правильно названа обставина, що виключає юридичну відповідальність, оцінюється в 1 бал.

***Максимальна кількість балів за виконання всіх завдань - 60.***

**Відповіді на завдання 2 – го етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з  
правознавства**

**10 клас**

**2019 – 2020 н. р.**

**Завдання 1.**

1. В. 2. Б. 3. Г. 4. Б. 5. В. 6. А. 7. Б. 8. Б. 9. В. 10. В.

**Завдання 2.**

1. Адвокатура - це недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі.
2. Форма держави - це спосіб організації та здійснення державної влади.
3. Кримінальний проступок - це передбачене Кримінальним кодексом України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі.
4. Булінг - це діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.
5. Шлюб - це сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану.

**Завдання 3.**

**1. Виправні роботи (далі - ВР) та суспільно корисні роботи (далі - СКР)**

1. Якщо СКР полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, оплачуваних робіт, вид яких та перелік об'єктів, на яких порушники повинні виконувати ці роботи, визначає відповідний орган місцевого самоврядування, то ВР полягають у вирахуванні частини із заробітку осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності.
2. Якщо тривалість СКР встановлюється в годинах, то тривалість ВР - у місяцях або днях.
3. Якщо СКР не призначаються особам, визнаним інвалідами першої або другої групи, вагітним жінкам, жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років, то стосовно призначення ВР як адміністративного стягнення певному колу осіб законодавство не містить жодних застережень.
4. Якщо ВР є адміністративним стягненням майнового характеру, то СКР - спрямовані на особу правопорушника.
5. Якщо відрахування із заробітку правопорушника, що відбуває адміністративне стягнення у виді ВР, здійснюється у доход держави, то кошти, зароблені особою, яка відбуває СКР, перераховуються на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби для подальшого погашення заборгованості зі сплати аліментів.

**2. Посібник злочину та виконавець злочину**

1. Виконавець безпосередньо вчиняє злочин, а посібник тільки сприяє вчиненню злочину. Діяльність посібника злочину набуває злочинного характеру й перетворюється в співучасть у злочині шляхом учинення злочину виконавцем, а зворотнє виключається.
2. Існує поняття «ексцес виконавця», однак не існує поняття «ексцес посібника».
3. Виконавець, на відміну від посібника може діяти опосередковано (тобто використовувати інших осіб, які, відповідно до закону, не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне).
4. Якщо виконавець підлягає кримінальній відповідальності за статтею Особливої частини ККУ, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем, то посібник підлягає кримінальній відповідальності за ч. 5 ст. 27 ККУ і тією статтею (частиною статті) Особливої частини ККУ, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем.
5. Посібництво у злочині можливе тільки за складної форми співучасті, а виконавець може бути співучасником злочину і за простої форми співучасті (у такому разі він є співвиконавцем).

**3. Дієздатність малолітньої особи (далі - МО) та дієздатність неповнолітньої особи (далі - НО)**

1. НО, на відміну від МО, може самостійно здійснювати майнові права інтелектуальної власності.
2. НО, на відміну від МО, може самостійно розпоряджатися своїми доходами, бути засновником (учасником) юридичних осіб, якщо це дозволяє їхній статут, укладати договір банківського вкладу.
3. Якщо прийняття спадщини НО здійснюється нею самостійно, то прийняття спадщини МО – за заявою її законних представників.
4. НО, на відміну від МО, має право вимагати скасування усиновлення.
5. НО, на відміну від МО, може бути учасником трудових відносин та займатися підприємницькою діяльністю у разі надання їй повної цивільної дієздатності.

**Завдання 4.**

1. 1Б; 2В; 3Г; 4А. 2. 1В; 2Г; 3А; 4Б. 3. 1В; 2Г; 3Б; 4А.

**Завдання 5.**

**Ситуація 1.** Марина звернувся до органу в якому порушила питання, що не входить до його повноважень. Тому департамент освіти мав переслати це звернення до департаменту культури у п'ятиденний строк і повідомити про це автора звернення. Отже, відмова у розгляді звернення є цілком правомірною.

**Ситуація 2.** Звернення є анонімним і тому не підлягає розгляду.

**Ситуація 3.** Не розглядаються повторні звернення одним і тим же органом від одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, якщо перше вирішено по суті

**Ситуація 4.** Відмова у розгляді звернення є неправомірною, оскільки норма Закону України «Про звернення громадян» відповідно до якої звернення недієздатних осіб не підлягають розгляду, у листопаді 2018 року визнана рішенням Конституційного Суду України такою, що суперечить Конституції України.

**Ситуація 5.** Електронна петиція не може містити заклики до порушення територіальної цілісності України. Таким чином, вона як різновид звернення громадян розгляду не підлягає.

#### **Завдання 6.**

Конфедерація характеризується наступними ознаками:

*Кожен член конфедерації залишається суверенною державою.*

*Конфедерація не має спільних найвищих органів державної влади, спільної території, громадянства, правової і податкової системи.*

*Повноваження спільних координуючих органів є чітко визначеними і обмеженими.*

*Загальні рішення приймаються за згодою всіх членів конфедерації.*

*Правою основою взаємовідносин між членами конфедерації є не конституція, а договір між ними.*

*Спільний бюджет конфедерації складається не з податків, а із внесків членів конфедерації.*

## **Правила оцінювання завдань**

**Завдання 1.** Тести оцінюються в 1 бал або в 0 балів.

#### **Завдання 2.**

1. Адвокатура - це недержавний, самоврядний інститут **(0,5 бала)**, що забезпечує здійснення захисту, представництва **(0,5 бала)**, та надання інших видів правової допомоги **(0,5 бала)**, на професійній основі **(0,5 бала)**.

2. Форма держави - це спосіб організації **(1 бал)** та здійснення державної влади **(1 бал)**.

3. Кримінальний проступок - це передбачене Кримінальним кодексом України **(0,5 бала)**, діяння (дія чи бездіяльність) **(0,5 бала)**, за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян **(0,5 бала)**, або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі **(0,5 бала)**.

4. Булінг - це діяння учасників освітнього процесу **(0,5 бала)**, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій **(0,5 бала)**, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу **(0,5 бала)**, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого **(0,5 бала)**.

5. Шлюб - це сімейний союз **(0,5 бала)**, жінки та чоловіка **(0,5 бала)**, зареєстрований **(0,5 бала)**, у органі державної реєстрації актів цивільного стану **(0,5 бала)**.

#### **Завдання 3.**

Кожне порівняння оцінюється від 0 до 5 балів (по 1 балу за кожну правильно визначену відмінну ознаку).

#### **Завдання 4.**

Кожна логічна послідовність оцінюється у 3 бали. 1 бал, якщо правильно вказано тільки першу або останню складову логічної послідовності. 2 бали, якщо правильно визначено як першу, так і останню складову логічної послідовності. 3 бали, якщо всі складові послідовності визначені правильно.

#### **Завдання 5.**

Кожна правильно вирішена ситуація оцінюється у 2 бали.

#### **Завдання 6.**

Кожна правильно названа ознака конфедерації оцінюється в 1 бал.

**Максимальна кількість балів за виконання всіх завдань - 60.**

**Завдання 1.**

1. Г. 2. А. 3. А. 4. В. 5. Б. 6. В. 7. Г. 8. В. 9. Б. 10. А.

**Завдання 2.**

1. Федерація — це форма державного устрою, за якої вищі територіальні одиниці держави мають певну юридично визначену політичну самостійність, є своєрідними державоподібними утвореннями, а територія федерації складається з територій її суб'єктів.
2. Референдум - це спосіб прийняття громадянами держави шляхом голосування законів, інших рішень з важливих питань загальнодержавного і місцевого значення.
3. Трудовий договір — це угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом, за яким працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою з підпорядкуванням внутрішньому трудовому розпорядку, а власник — виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором й угодою сторін.
4. Кримінальне правопорушення - це передбачене Кримінальним кодексом України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.
5. Шлюбний договір - це правочин, який укладається між нареченими або між подружжям стосовно врегулювання їх майнових відносин, а також їх майнових прав та обов'язків як батьків.

**Завдання 3.**

**1. Кримінальний проступок (далі - КП) та адміністративний проступок (далі - АП)**

1. Якщо КП є суспільно небезпечним діянням, то АП - суспільно шкідливим.
2. Якщо склад КП може бути встановлений тільки законом (при чому єдиним законом – Кримінальним кодексом України), то склад АП - як законом, так і підзаконним актом.
3. Якщо адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання правопорушника і запобігання правопорушенням, то покарання – це насамперед кара за вчинення КП, яка виступає як засіб для досягнення виправних і превентивних цілей покарання.
4. Особа, яка скоїла КП, може бути притягнута до відповідальності тільки судом. Особа, яка скоїла АП, може бути притягнута до відповідальності як судом, так і цілим рядом органів адміністративної юрисдикції.
5. Відповідальність за КП, на відміну від відповідальності за АП, тягне за собою судимість.

**2. Підбурювач злочину та виконавець злочину**

1. Якщо виконавець безпосередньо вчиняє злочин, то підбурювач породжує у виконавця або іншого співучасника рішучість вчинити конкретний злочин.
2. Діяльність підбурювача набуває злочинного характеру й перетворюється в співучасть у злочині шляхом учинення злочину виконавцем, а зворотнє виключається.
3. Якщо підбурювач може бути співучасником злочину тільки за складної форми співучасті, то виконавець - також за простої. У такому разі він виступає у ролі співвиконавця.
4. Якщо з боку виконавця можлива як дія, так і бездіяльність, то з боку підбурювача – тільки дія. Діяння підбурювача завжди передують діянням виконавця.
5. Виконавець, на відміну від підбурювача, може діяти опосередковано (тобто використовувати інших осіб, які, відповідно до закону, не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне). У такому разі дії виконавця зовні схожі на підбурювання до злочину.

**3. Активне виборче право (далі - АВП) та пасивне виборче право (далі - ПВП)**

1. Якщо АВП - це право обирати, то ПВП - це право бути обраним. ПВП, на відміну від АВП, залежить від виду виборів.
2. Коло осіб, які є носіями АВП є дещо ширшим, ніж коло осіб, які є носіями ПВП. Наприклад, носіями ПВП не можуть бути особи, які мають не зняту чи непогашену судимість за скоєння умисного злочину. ПВП, на відміну від АВП, може передбачати ценз осілості та віковий ценз.
3. Коло принципів АВП є значно ширшим, ніж коло принципів ПВП.
4. ПВП може бути використано тільки на території держави, громадянином якої є особа, яка реалізує це право. АВП за певних обставин може бути реалізовано і за межами держави, наприклад голосування на закордонних виборчих дільницях.
5. Реалізація АВП є значно простішою, ніж реалізація ПВП. Щоб реалізувати АВП, достатньо прийти на виборчу дільницю, на якій зареєстрований виборець, пред'явити документ, що посвідчує особу, отримати виборчий бюлетень і проголосувати. Для того, щоб реалізувати ПВП має відбутися висунення (самовисунення) особи кандидатом у депутати (президенти, міські (сільські, селищні) голови), реєстрація їх, а в окремих випадках внесення грошової застави.

**Завдання 4.**

1. 1В; 2Б; 3Г; 4А. 2. 1Б; 2А; 3Г; 4В. 3. 1А; 2В; 3Г; 4Б.

**Завдання 5.**

Відповідно до норм сімейного законодавства шлюбний вік в Україні для жінок та чоловіків становить 18 років. Отже, у сільській раді не мали права зареєструвати шлюб між Наталією та Едуардом, але Наталія мала право звернутися із заявою до суду про надання їй права на шлюб. Якби така заява була подана, то суд мав би її задовольнити за умови, що в процесі судового розгляду було б встановлено, що укладення Наталією шлюбу з Едуардом відповідало б її інтересам. Якщо шлюб було зареєстровано з особою, яка не досягла шлюбного віку і якій не було надано права на шлюб, то такий шлюб може бути визнано судом недійсним. Однак, у випадку вагітності дружини, шлюб визнаний недійсним бути не може. Таким чином суд не вправі задовольнити позов.

**Завдання 6.**

*Черговість спадкування за законом:*

Спадкоємці за законом одержують право на спадкування почергово.. Кожна наступна черга спадкоємців за законом одержує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини або відмови від її прийняття

*Черги спадкоємців:*

Перша черга: а) діти спадкодавця; б) подружжя, який його пережив; в) батьки спадкоємця.

Друга черга: а) рідні брати та сестри спадкодавця; б) баба та дід спадкодавця як з боку батька, так і з боку матері.

Третя черга: рідні дядько та тітка спадкодавця.

Четверта черга: особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини.

П'ята черга: інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно.

*Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом:*

Частки у спадщині кожного із спадкоємців за законом є рівними.

Спадкоємці за усною угодою між собою, якщо це стосується рухомого майна, можуть змінити розмір частки у спадщині когось із них.

Спадкоємці за письмовою угодою між собою, посвідченою нотаріусом, якщо це стосується нерухомого майна або транспортних засобів, можуть змінити розмір частки у спадщині когось із них.

## Правила оцінювання завдань

**Завдання 1.** Тести оцінюються в 1 бал або в 0 балів.

**Завдання 2.**

1. Федерація — це форма державного устрою (**0,5 бала**), за якої вищі територіальні одиниці держави мають певну юридично визначену політичну самостійність (**0,5 бала**), є своєрідними державоподібними утвореннями (**0,5 бала**), а територія федерації складається з територій її суб'єктів (**0,5 бала**).

2. Референдум - це спосіб прийняття громадянами держави (**0,5 бала**) шляхом голосування (**0,5 бала**) законів, інших рішень (**0,5 бала**) з важливих питань загальнодержавного і місцевого значення (**0,5 бала**).

3. Трудовий договір — це угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом (**0,5 бала**), за яким працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою з підпорядкуванням внутрішньому трудовому розпорядку (**0,5 бала**), а власник — виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи (**0,5 бала**), передбачені законодавством про працю, колективним договором й угодою сторін (**0,5 бала**).

4. Кримінальне правопорушення - це передбачене Кримінальним кодексом України (**0,5 бала**) суспільно небезпечне (**0,5 бала**) винне діяння (дія або бездіяльність) (**0,5 бала**), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення (**0,5 бала**).

5. Шлюбний договір - це правочин (**0,5 бала**), який укладається між нареченими або між подружжям (**0,5 бала**) стосовно врегулювання їх майнових відносин (**0,5 бала**), а також їх майнових прав та обов'язків як батьків (**0,5 бала**).

**Завдання 3.**

Кожне порівняння оцінюється у 5 балів, по 1 балу за кожен правильно визначений пункт порівняння.

**Завдання 4.**

Кожна логічна послідовність оцінюється у 3 бали. 1 бал, якщо правильно вказано тільки першу або останню складову логічної послідовності. 2 бали, якщо правильно визначено як першу, так і останню складову логічної послідовності. 3 бали, якщо всі складові послідовності визначені правильно.

**Завдання 5.**

**1 бал** необхідно виставити у випадку, якщо буде зазначено, що відповідно до норм сімейного законодавства шлюбний вік в Україні для жінок та чоловіків становить 18 років. **1 бал** має бути виставлено, якщо буде вказано, що у сільській раді не мали права зареєструвати шлюб між Наталією та Едуардом. **1 бал** необхідно виставити у випадку, якщо буде зазначено що Наталія мала право звернутися із заявою до суду про надання їй права на шлюб. **1 бал** має бути виставлено, якщо буде зазначено, що якби така заява була подана, то суд мав би її задовольнити за умови, що в процесі судового розгляду було б встановлено, що укладення Наталією шлюбу з Едуардом відповідало б її інтересам. **1 бал** необхідно виставити у випадку, якщо буде вказано, що якщо шлюб було зареєстровано з особою, яка не досягла шлюбного віку і якій не було надано права на шлюб, то такий шлюб може бути визнано судом недійсним. **1 бал** має бути виставлено у випадку, якщо буде зазначено, що у зв'язку з вагітністю Наталії її шлюб не може бути визнано недійсним.

**Завдання 6.**

Черговість спадкування за законом оцінюється в 2 бали.

Черги спадкоємців за законом оцінюються у 5 балів.

Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом у 3 бали.

**Максимальна кількість балів за виконання всіх завдань - 60.**